

Garancija za mlade

Ivanac, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:027935>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

LUCIJA IVANAC

GARANCIJA ZA MLADE

ZAVRŠNI RAD

ZAGREB, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

LUCIJA IVANAC

GARANCIJA ZA MLADE

Mentorica: Prof.dr.sc. Ivana Dobrotić

ZAVRŠNI RAD

ZAGREB, 2024.

Sadržaj

1.	Uvod	1
2.	Nezaposlenost mladih.....	2
3.	NEET populacija	4
4.	Začeci programa Garancija za mlade	6
5.	Europska unija i program Garancija za mlade	8
5.1.	Shema „socijalnog jamstva“	8
5.2.	Usvajanje prvog programa Garancija za mlade na razini Europske unije	10
5.3.	Pojačana Garancija za mlade	12
5.4.	Pokazatelji Europske unije za praćenje provedbi programa Garancija za mlade.....	14
6.	Program Garancija za mlade u praksi: primjer implementacije programa u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj.....	16
6.1.	Udio NEET populacije u programima Garancija za mlade u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj...	16
6.2.	Ulazak u program Garancije za mlade Švedska, Slovenija i Hrvatska.....	17
6.3.	Mjere programa Garancija za mlade usmjerene uključivanju mladih na tržište rada.....	18
6.4.	Mjere programa Garancija za mlade usmjerene obrazovanju mladih	22
6.5.	Pokazatelji uspješnosti programa Garancija za mlade u Švedskoj, Hrvatskoj i Sloveniji	24
7.	Zaključak	26
8.	Literatura.....	29

Garancija za mlade

Sažetak:

U borbi protiv nezaposlenosti mladih, neposredno nakon gospodarske krize 2013. godine, Europska unija donosi program Garancija za mlade. Europska komisija putem Preporuke Vijeća o uspostavi Garancije za mlade 2013. godine te financijske pomoći želi osigurati da svi mladi kroz četiri mjeseca nakon napuštanja obrazovanja ili nezaposlenosti dobiju priliku za osposobljavanje, nastavak obrazovanja ili zaposlenje. Ovaj završni rad ukazuje na razvoj programa Garancija za mlade na razini Europske unije te analizira sličnosti i razlike u implementaciji programa u tri zemlje članice – Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj. U Švedskoj se mladi najčešće suočavaju s kratkoročnom nezaposlenosti, stoga su i mjere primarno usmjerene ka teže zapošljivim mladima kao što su mladi s invaliditetom. Slovenija i Hrvatska pažnju posvećuju savjetodavnom radu s mladima i uključivanju mladih na tržište kroz mjeru javnih radova te subvencioniranje plaća mladih zaposlenika. Uspoređujući Švedsku, Sloveniju i Hrvatsku, Slovenija se ističe kao zemlja s najobuhvatnijim mjerama usmjerenima aktivaciji mladog stanovništva te se posebno ističe s mjerama mladog poduzetništva i prevencije prekarizacije na tržištu rada. Uspješnost programa u vremenskom periodu od 2013. do 2019. godine vidljiva je kroz smanjivanje stope nezaposlenosti mladih u sve tri zemlje.

Ključne riječi: Garancija za mlade, plan implementacije, nezaposlenost, Švedska, Slovenija, Hrvatska

Youth Guarantee

Abstract:

In the fight against youth unemployment, the European Union brought the Youth Guarantee program into force immediately after the economic crisis in 2013. The European Commission, through the Recommendation of the Council on the establishment of the Youth Guarantee in 2013 and financial assistance wants to ensure that all young people get the opportunity for training, continuing education, or employment within four months after leaving education or unemployment. This thesis points to the development of the Youth Guarantee program at the level of the European Union and analyses the similarities and differences in the implementation of the Youth Guarantee program in three member states - Sweden, Slovenia, and Croatia. In Sweden, young people are most often faced with short-term unemployment and measures are thus more oriented towards less employable young people, such as young people with disabilities. In their implementation plans, Slovenia and Croatia focus on advisory work with young people and the inclusion of young people in the labour market through the measure of public works and by subsidizing the wages of young employees. Compared to Sweden and Croatia, Slovenia stands out as the country with the most comprehensive measures aimed at activating the young population, and it stands out, especially with the measures of young entrepreneurship and the prevention of precarization in the labour market. The success of the program during the period from 2013 to 2019 is visible through the reduction of youth unemployment in all three countries.

Key words: Youth Guarantee, implementation plan, unemployment, Sweden, Slovenia, Croatia

Izjava o izvornosti

Ja, Lucija Ivanac pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Lucija Ivanac

Datum: 03.09.2024.

1. Uvod

Garancija za mlade program je Europske unije kojim se mladima nakon četiri mjeseca od završetka obrazovanja ili prekida radnog odnosa osigurava prilika za zaposlenje, nastavak obrazovanja, osposobljavanje ili pripravništvo (Europska komisija, 2024.a). Mjere programa Garancija za mlade odnose se na obrazovanje i osposobljavanje, usluge i programe zapošljavanja te na ostale aktivne mjere na tržištu rada (International Labour Office, 2024.). Ovaj se program donosi neposredno nakon globalne financijske i ekonomske krize, 2013. godine, kada je stopa nezaposlenosti mladih u dobi od 15 do 24 godine na razini Europske unije dosegla visokih 23,6%, a u nekim zemljama članicama poput Španjolske i preko 50%, te se rastuće ukazuje kako nezaposlenost mladih, koja predstavlja rizik od trajnog gubitka prihoda i obeshrabrivanja, naposljetku dovodi i europski socijalni model u opasnost (Escudero i Lopez Mourelo, 2017.). U sedam godina djelovanja programa na razini Europske unije zabilježeno je 1.7 milijuna manje mladih u NEET (eng. *Not in Education, Employment and Training*) statusu te je više od 24 milijuna ljudi, koji su bili registrirani u programima Garancije za mlade koji su se provodili u zemljama članicama, dobilo priliku za zaposlenje, osposobljavanje, pripravništvo ili nastavak obrazovanja (Europska komisija, 2024.a)

Ovaj pozitivan napredak u smanjenju nezaposlenosti mladih prekida pandemija COVID-19 koja ponovno pridonosi rastu stopa nezaposlenosti svih ljudi, a posebno mladih. Tako je, primjerice, u Europskoj uniji 2019. godine zabilježeno 15,6% nezaposlenih mladih u dobi od 15 do 24 godine, a 2020. godine 17,5%. (Eurostat, 2024.a). Stoga su za vrijeme njemačkog predsjedanja Vijećem Europske unije 2020. godine sve države članice jednoglasno prihvatile i prijedlog Pojačane garancije za mlade. Pojačanom garancijom za mlade obuhvaćeni su mladi u dobi od 15 do 29 godina te je posebna pažnja usmjerena mladima koje spadaju u ranjive skupine kao što su mladi pripadnici manjinskih etničkih skupina, mladi koji žive u udaljenim ruralnim područjima te mladi osobe s invaliditetom (EUR-Lex, 2021.).

Kako je program Garancija za mlade postao jedan od ključnih programa kojim se mladima želi olakšati tranzicija iz obrazovnog sustava na tržište rada, cilj je ovog rada ukazati na sam razvoj te karakter tog programa na razini Europske unije, kao i na obilježja te ishode njegove implementacije u zemljama članicama. U potonjem se slučaju daje uvid u programe u tri zemlje članice – Švedskoj, Hrvatskoj i Sloveniji. Švedska predstavlja zemlju s bogatom poviješću brige za mlade te se smatra jednom od začetnica mjera koje danas čine sastavni dio programa Garancija za mlade, a Hrvatska i Slovenija su zemlje sa sličnim nasljeđem, posebice

u pogledu pripadanja postsocijalističkom režimu te istoj državi u prošlosti. Ipak, stope su nezaposlenosti mladih u Sloveniji uvijek bile na nižim razinama nego li u Hrvatskoj. Tako podaci Eurostata (2024.a) pokazuju kako se stopa nezaposlenosti mladih unazad petnaestak godina u Sloveniji kreće između 8,1 i 21,6%, a u Hrvatskoj između 16,6 i 50%, pri čemu su najviše stope u obje zemlje zabilježene 2013. godine. Zadnji dostupni podaci za 2023. godinu također govore kako je stopa nezaposlenosti mladih od 19% u Hrvatskoj znatno viša od one od 9,9% u Sloveniji.

Komparativnom analizom programa Garancija za mlade u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj usporedit će se sličnosti i razlike u karakteru mjera usmjerenih aktivaciji mladih na tržištu rada i na području obrazovanja. Također, usporedit će se napredak zemalja u stopama nezaposlenosti i zaposlenosti od 2013. do 2019. godine te udio mladih u NEET statusu koji sudjeluju u programu Garancija za mlade. Analiziraju se programi implementacije unutar prvog programa Europske unije Garancija za mlade, ponajprije zbog dostupnih podataka država o pojedinima pokazateljima uspješnosti implementacije kao što je udio prihvaćenih ponuda unutar četiri mjeseca od prijave u zavod za zapošljavanje te mladih koji su na ponudu čekali više od četiri mjeseca. Navedene podatke za razdoblje od 2020. godine, kada je na snagu stupila Pojačana garancija za mlade, države još nisu objavile na službenim stranicama Europske komisije.

Slijedom toga, u ovom će se radu prvo predstaviti rizik nezaposlenosti mladih te specifična skupina mladih – NEET populacija. Zatim će se dati kratak uvid u same začetke programa usmjerenih mladima na tržištu rada, koji se primarno vežu uz nordijske zemljama i koji imaju obilježja programa Garancija za mlade koji se usvaja na razini Europske unije. Potom se iznosi povijesni put usvajanja programa Garancija za mlade na razini Europske unije te se ukazuje na njegova glavna obilježja, ali i same pokazatelje pomoću kojih Europska unija prati implementaciju programa u zemljama članicama. Nakon toga, ukazuje se na sličnosti i razlike implementacije programa Garancija za mlade u zemljama članicama, analizirajući obilježja te ishode programa u tri zemlje članice – Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj, uključivši analizu dostupnih pokazatelja uspješnosti implementacije programa Garancija za mlade u navedenim zemljama.

2. Nezaposlenost mladih

Nepovoljna gospodarska kretanja i posljedice ekonomskih kriza stavile su mlade u posebno nepovoljan položaj na tržištu rada. Stope nezaposlenosti mladih osjetljivije su na poslovni

ciklus te na smanjenu agregatnu potražnju radne snage usporedno sa stopama nezaposlenosti odraslih (Berliengieri i sur., 2014.). Mladi su u većem riziku od nezaposlenosti usporedno sa starijim radnicima na tržištu rada iz više razloga. Neki od razloga su: nepotpuno obrazovanje, veća nestabilnost ugovornog odnosa, nedostatak radnog iskustva te manje kontakata u poslovnom svijetu. Također, tranzicija iz obrazovnog sustava na tržište rada otežana je zbog nedostatka vještina za obavljanje posla. Navedene prepreke pri zapošljavanju na mlade mogu ostaviti dugotrajne posljedice u obliku takozvanog „*scarring effect*-a“ (Tomić, 2016.). Bez obzira na to kada i na koji način dođe do nezaposlenosti navedena može štetno djelovati na buduće poslovne prilike pojedinca, a posebno na mlade čija nezaposlenost osim što utječe na njihove trenutne prihode također ostavlja trag u obliku „ožiljka“ kroz povećane izgled nezaposlenosti u budućnosti te niže prihode pri sljedećem zapošljavanju (Glatt i Wunnava, 2018.). Zabrinjavajuća je informacija i da su neke europske zemlje kroz povijest imale probleme zapošljavanja mlade populacije čak i za vrijeme gospodarskog rasta, što dodatno ukazuje na kompleksnost samog izazova nezaposlenosti mladih kojeg je potrebno objasniti ekonomskim, institucionalnim i strukturnim pokazateljima (Matković i sur., 2020.). Važno je naglasiti i da se veliki udio mladih u dobi od 15 do 24 godine nalazi u obrazovnom sustavu i stoga se ne ubrajaju kao nezaposlene osobe. Osim njih određeni postotak mladih se ne školuje te su odustali od potrage za zaposlenjem, tj. pripadnici su NEET populacije koja ne ulazi u klasičnu definiciju nezaposlenosti (Berliengieri i sur., 2014.). Detaljnije objašnjenje o NEET populaciji će biti dano u sljedećoj sekciji.

Kada se mladi uspješno i zaposle, nerijetko se nalaze na najlošijim radnim pozicijama. Naime, mladi nerijetko imaju niže plaće, manje obuke na radnim mjestima, male izgled za dugotrajno zaposlenje te manje šanse za napredovanje u karijeri. Dugoročno gledano mladi se nalaze u riziku od siromaštva, dugotrajne nezaposlenosti, socijalne isključenosti te uključivanja u kriminalne aktivnosti (Tomić, 2016.). Osim toga, zbog obveza pružanja skrbi, mlade žene su u peterostruko većem riziku za neaktivnost od mladih muškaraca. Mladi su prekomjerno zastupljeni u platformskom radu ili honorarnim poslovima, a koji često nemaju primjerene mehanizme socijalne zaštite. Također, mladi su u većem riziku od gubitka posla zbog automatizacije zadataka na početnim poslovnim pozicijama (EUR-Lex, 2021.).

Mladi su sve više zastupljeni u svim oblicima atipičnog rada, pri čemu atipičnost označava sve različitosti ugovornih odnosa koji idu van „tradicionalnih“ ugovora o radu, odnosno ugovora o radu na neodređeno vrijeme s punim radnim vremenom (Bilić, 2009.). Što se tiče trajanja ugovora o radu, za mlade je, usporedno s odraslima, vjerojatnije da će biti zaposleni

na privremenim poslovima, no udio privremenih ugovora o radu uvelike se razlikuje među zemljama članicama Europske unije (Berliengieri i dr., 2014.). Problem koji se javlja kod privremenih ugovora o radu, nije samo u njihovom trajanju već i u činjenici da su radnici koji imaju privremene ugovore slabije plaćeni, imaju manje mogućnosti usavršavanja te smanjen pristup socijalnoj zaštiti i socijalnim davanjima (Ostojić 2022. prema Eurofond, 2017.). Stoga svakako zabrinjava činjenica da je udio rada na određeno vrijeme, odnosno privremenih ugovora, tri do deset puta veći za mlade od 15 do 24 godine, uspoređujemo li ih s odraslom populacijom (Berliengieri i dr., 2014.). Primjerice, udio privremenih ugovora 2022. godine je na razini Europske unije bio 23%, u Švedskoj i Hrvatskoj iznad 25%, dok se Slovenija nalazi ispod 23% (Eurostat, 2023.).

Pandemija COVID-19 također je ostavila značajne posljedice na položaj mladih na tržištu rada. Na razini Europske unije 2020. godine je 75% od ukupno izgubljenih poslova predstavljalo otpuštanje povremeno zaposlenih pojedinaca, što ukazuje na nesigurnost takvog zaposlenja. Uspoređujući 2009. i 2019. godinu 11 zemalja Europske unije bilježi porast privremene zapošljivosti među kojima Hrvatska bilježi najveći porast od 6,1 postotna boda (Ostojić, 2022.)

3. NEET populacija

Prema Međunarodnoj organizaciji rada mladi u dobnoj skupini od 15 do 24 godine koji su završili obrazovanje, ne pohađaju program osposobljavanja i nisu zaposleni pripadaju NEET populaciji. U kategoriju NEET pripadaju aktivno nezaposleni te ekonomski neaktivni pojedinci. Neki od rizičnih čimbenika kojima se povećava vjerojatnost ulaska u NEET kategoriju su: invaliditet, imigrantski status, niski stupanj obrazovanja, niži dohodak kućanstva, rastavljeni roditelji, nezaposleni roditelji i mladi kojima roditelji imaju niži stupanj obrazovanja (Bilić i Jukić, 2014.). Eurofond (2016.) NEET populaciju dijeli na dvije podskupine. Prvu skupinu čine mladi kojima prijete marginalizacija te ju karakterizira nedostatak socijalnog, ljudskog i kulturalnog kapitala. Drugu skupinu čine mladi koji su obogaćeni socijalnim, ljudskim i kulturalnim kapitalom te nisu podložni marginalizaciji (Majdak i sur., 2021.).

Iako NEET kategorija predstavlja heterogenu skupinu, zajedničko obilježje pripadnicima NEET populacije je izostanak materijalizacije svojih potencijala kroz sustav obrazovanja te samo tržište rada (Majdak i sur., 2021.). Broj osoba u NEET statusu raste s dobi, a mlade su žene izloženije riziku od ulaska u NEET populaciju usporedno s mladim muškarcima.

Također, najveći udio NEET populacije čine mladi sa sekundarnim stupnjem obrazovanja (Bedeniković, 2017.). Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (Eurofound) govori o različitosti NEET osoba te je raščlanila NEET populaciju na sedam podskupina koje su opisane u Tablici 3.1. i čine: kratkotrajno nezaposlene, dugotrajno nezaposlene, ponovno upisane, nedostupne, mladi s obiteljskim obavezama (odnosno s obavezama skrbi za djecu i ovisne članove obitelji), obeshrabrene radnike i ostale NEET osobe (Bedeniković, 2017.).

Tablica 3.1: *Podjela NEET populacije*

PODJELA NEET POPULACIJE	
Kratkotrajno nezaposleni	<ul style="list-style-type: none"> – osobe su nezaposlene manje od 12 mjeseci – aktivno traže posao te mogu započeti s radom unutar dva tjedna
Dugotrajno nezaposleni	<ul style="list-style-type: none"> – osobe su nezaposlene više od 12 mjeseci – aktivno traže posao te mogu započeti s radom unutar dva tjedna
Ponovno upisani	<ul style="list-style-type: none"> a) Osobe ne traže zaposlenje s obzirom da su već pronašle posao koji ubrzo kreću obavljati b) Osobe koje ne traže novi posao jer čekaju ponovni poziv na posao c) Osobe koje traže zaposlenje no zbog osposobljavanja ili obrazovanja nisu u mogućnosti započeti radni odnos
Nedostupni	<ul style="list-style-type: none"> a) Osobe koje ne traže posao radi nesposobnosti ili bolesti b) Osobe koje traže posao, no ne mogu zbog nesposobnosti ili bolesti započeti s radnim odnosom
Mladi s obiteljskim obavezama	<ul style="list-style-type: none"> a) Osobe koje ne traže posao zbog čuvanja djece ili brige za odraslog člana obitelji b) Osobe koje traže zaposlenje, ali nisu u mogućnosti započeti s radom unutra dva tjedna zbog obiteljskih obaveza
Obeshrabreni radnici	<ul style="list-style-type: none"> – Osobe koje ne traže zaposlenje jer smatraju da je rad nedostupan
Ostale NEET osobe	<ul style="list-style-type: none"> a) Osobe koje ne traže zaposlenje radi umirovljenja ili ostalih nespecificiranih razloga b) Osobe koje traže zaposlenje, ali nisu u mogućnosti započeti s radnim odnosom zbog nespecificiranih razloga ili zbog angažiranosti u civilnim službama ili zbog vojne službe

Izvor: Bedeniković, 2017.

Pripadnost NEET populaciji može se, osim uz veći rizik siromaštva i socijalne isključenosti, povezati i s manjom političkom aktivnošću mladih te nepovjerenjem u društvene institucije, a što predstavlja opasnost za države članice te samu Europsku uniju. Socijalna nestabilnost te negativni učinci dugotrajne neaktivnosti na zdravlje pripadnika NEET populacije stavljaju pritisak i na zdravstvene te socijalne ustanove (Berlingieri i sur., 2014.). Pripadnost NEET populacije, osim što predstavlja neiskorištavanje potencijala mladih, također ostavlja posljedice na gospodarstvo države. Razdoblje koje osoba provede u NEET statusu može

dovesti do socijalne izolacije, kriminala, fizičkih i mentalnih poteškoća te budućeg nedovoljno plaćenog zaposlenja. Trošak NEET populacije predstavlja zbroj troškova resursa i troškova javnih financija. U troškove javnih financija ubrajamo socijalna prava i usluge kao što su stambene politike, doplatci za djecu, naknade za nezaposlenost i naknade povezane s obrazovanjem. U troškove javnih financija ulaze i socijalno i dodatno zdravstveno osiguranje. U troškove resursa uključeni su gubici koji proizlaze iz socijalnih davanja za obitelj i pojedinca, oportunitetni troškovi na ostatak društva (dohodak od samozapošljavanja, zaposlenika, dobra proizvedena vlastitom proizvodnjom..) te procjene gubitaka za gospodarstvo države (Eurofond, 2011.). Prema podacima Eurofonda (2012.) izravni makroekonomski trošak mladih u dobi od 15 do 29 godina koji su pripadnici NEET populacije iznosio je nešto više od 150 milijardi eura u 2011. godini (Berlingieri i sur., 2014.), a što govori o nužnosti uspostave programa koji će smanjiti udio NEET populacije te općenito nezaposlenosti mladih.

4. Začeci programa Garancija za mlade

Sam program Europske unije Garancija za mlade sadržajno gledano nije potpuna novina te su sličan program prve započele nordijske zemlje još 70-tih godina prošlog stoljeća. Švedska, Norveška i Danska sličnim su pristupom pokušale pomoći mladima u zaposlenju i nastavku školovanja. Jedna od mjera kojom su pružali pomoć bila je savjetovanje i usmjeravanje mladih. Navedenom mjerom nordijske zemlje htjele su osvijestiti nezaposlene mlade o mogućnostima koje postoje na tržištu rada, uključiti ih u osposobljavanje za dobivanje potrebne stručne spreme te ih motivirati za ponovni ulazak u obrazovni sustav. U sve tri zemlje, najveću ulogu u ovoj mjeri imale su jedinice lokalne samouprave, odnosno općine i gradovi. Općine i gradovi u Švedskoj bili su zaduženi za praćenje napretka mladih, naglašavajući važnost pružanja prilika mladima kroz obrazovanje i zaposlenje. Mladima su nudili dvije vrste tečaja. Prvi tečaj trajao je osam tjedana te je njegova svrha bila pružanje informacija o različitim obrazovnim opcijama. Druga vrsta tečaja bila je kraćeg vremenskog trajanja te je bila osmišljena za mlade koji nisu pokušali ili nisu uspjeli upisati srednju školu (Jackson, 1995.). Osim tečajeva, Švedska je mjere obrazovanja i osposobljavanja provodila i kroz opće obrazovanje za „odrasle“ ponovnim upisivanjem u srednje škole te je također pružala ekonomsku potporu tvrtkama koje su osposobljavale mlade za rad u trajanju od šest mjeseci (Hummeluhr, 1977.).

U Danskoj je prvo 1975. godine osnovan Središnji odbor za nezaposlenost mladih sa svrhom praćenja mladih kroz obrazovanje i rad (Jackson, 1995.) da bi se kasnije općinama i gradovima također dale veće nadležnosti. Tako je 1982. godine postalo obvezno za općine i gradove da održavaju osobni kontakt s mladima koji žive na njihovom području, a nisu u obrazovnom sustavu i na tržištu rada, nudeći im savjete i pružajući usmjerenje (Hummeluhr, 1977.) Svaka općina i grad bili su dužni izdvojiti određen iznos novca s ciljem smanjenja nezaposlenosti mladih koji se mogao koristiti za subvencioniranje tvrtki koje zapošljavaju i osposobljavaju mlade, tečajeve te osposobljavanje pripravnika u privatnom i javnom sektoru (Hummeluhr, 1977.). U Norveškoj je 1982. godine tadašnje Ministarstvo rada kontaktiralo sve mlade osobe koje nisu upisale srednju školu, njih 21 332, od kojih je njih 6 167 ušlo u savjetovanje i usmjerenje prema ponovnom ulasku u program obrazovanja (Jackson, 1995.).

Nordijske su zemlje veliku važnost pridavale i širenju programa osposobljavanja za tržište rada te strukovno osposobljavanje mladih. U Švedskoj su tvrtke i srednje škole organizirale tečaje uvođenja u razne struke u kojima bi mladi dobili mentora te bi naučili baratati različitim vještinama. Primjerice, u Danskoj je tako 1982. godine više od 400 000 osoba sudjelovalo u nekom od tečaja s ciljem osposobljavanja za tržište rada, dok se u Norveškoj u razdoblju od 1975. do 1982. godine broj dostupnih programa za strukovno osposobljavanje povećao s 1 020 na 14 018 (Jackson, 1985.).

Nakon usmjeravanja i podučavanja mladih raznim vještinama, potrebno im je osigurati pronalazak posla (Jackson, 1985.) te i u tom pogledu zemlje poduzimaju određene aktivnosti. Iako Norveška nije imala visoku stopu nezaposlenosti, zabrinjavajući podatak bio je da su nezaposlene osobe većinom bili mladi ispod 20 godina te je u borbi protiv nezaposlenosti mladih pružala financijsku potporu privatnim tvrtkama za otvaranje novih radnih mjesta i proširenjem kapaciteta osposobljavanja i obrazovanja (Hummerth, 1977.). Švedska je osmislila shemu „ponude posla“ unutar koje je šest mjeseci bilo posvećeno podučavanju mladih vještinama za rad, a pet mjeseci pronalasku odgovarajućeg radnog mjesta. Slično, Danska je poslodavcima stavila na raspolaganje novčane subvencije za otvaranje novih radnih mjesta u privatnom ili javnom sektoru. Ciljana skupina bili su mladi u dobi od 18 do 25 godina koji su nezaposleni barem tri mjeseca te nisu u programu obrazovanja. Shemom „ponude posla“ Danska je mladima nakon godine dana nezaposlenosti omogućavala direktnu poslovnu ponudu (Jackson, 1995.).

Iako navedeni programi nordijskih zemalja nisu dovoljno istraživani da bismo mogli sa sigurnošću tvrditi da su upravo oni ti koji su značajno utjecali na zaposlenje i aktivaciju

mladih, postoje istraživanja koja govore o djelotvornosti pojedinih mjera koje su analizirane. Primjerice, analiza švedskog programa strukovnog osposobljavanja mladih pokazuje da se trećina sedamnaestogodišnjaka te četvrtina šesnaestogodišnjaka zaposlila odmah nakon napuštanja programa te da se u obrazovni sustav vratila petina sedamnaestogodišnjaka i trećina šesnaestogodišnjaka. Nadalje, švedski program otvaranja novih radnih mjesta bilježi da je polovica osamnaestogodišnjaka pronašla posao nakon napuštanja programa. Slično, istraživanje provedeno u Norveškoj 1981. godine ističe kako je 60% mladih, koji su pohađali tečajeve profesionalnog usmjerenja ili strukovne obuke, nakon završetka tečaja pronašlo posao ili se vratilo u obrazovni sustav. Istraživanje provedeno u Danskoj također navodi da je u programima sudjelovalo 80% mladih te da se putem programa uspješno dolazilo u komunikaciju i s inače teško dostupnim pojedincima kao što su mlade majke (Jackson, 1995.).

5. Europska unija i program Garancija za mlade

Kao što je istaknuto u uvodnom dijelu, u trenutku kada se suočava s rekordnom nezaposlenošću mladih, Europska unija usvaja Preporuku Vijeća od 22. travnja 2013. godine o uspostavi Garancije za mlade (Europska komisija, 2012.b) koja se raspravlja u nastavku teksta. Prvo se raspravlja samo značenje socijalnog jamstva kao mehanizma Europske unije, a potom i posebnosti programa Garancija za mlade. Objašnjava se povijesni put ka usvajanju preporuke Vijeća o uspostavi Garancije za mlade 2013. godine, kao i razlozi usvajanja nove preporuke Vijeća o lakšem prelasku u svijet rada – jačanje Garancije za mlade (EUR-Lex, 2021.). te način financiranja programa. Na kraju sekcije prezentirani su i pokazatelji Europske unije za praćenje provedbe programa Garancija za mlade u zemljama članicama Europske unije.

5.1. Shema „socijalnog jamstva“

Pravna stečevina Europske unije u vidu socijalnih prava obuhvaća skup zakona (odredbe ugovora, direktive, uredbe, odluke, sudsku praksu Suda Europske unije i druge pravne mjere unije), načela, deklaracije, rezolucije, javnopolitičke ciljeve i međunarodne ugovore kojima se definiraju pojedina obilježja socijalnih politika (Eurofond, 2010.). Unatoč ograničenim ugovornim nadležnostima Europske unije, s vremenom dolazi do širenja socijalne dimenzije Europske unije (Ferrera, 2023.). Zadnje brže širenje socijalne pravne stečevine Europske unije nastupilo je nakon proglašenja Europskog stupa socijalnih prava 2017. godine, kada dolazi i do proširenja tematike kojom se Europska unija bavi na području socijalnih prava. Osim tradicionalne usmjerenosti na teme poput nediskriminacije, sigurnosti i zdravlja, sve više ulazi

i u pitanja vezana uz minimalne plaće, pomoć u hrani, minimalni dohodak te ravnotežu između privatnog i poslovnog života. Također, dolazi do diversifikacije vrste instrumenata uz pomoću kojih dolazi do stvaranja socijalnih prava. Tako uz uporište na čvrsto zakonodavstvo putem direktiva i uredbi te neobvezujuće preporuke i procese koordinacije politika (kroz npr. Europski semestar), Europska unija sve više poseže za upotrebom hibridnih instrumenata poput „socijalne uvjetovanosti“ pri pristupu fondovima ili pak „socijalnih jamstva“ na području politika usmjerenih djeci i mladima (Ferrera, 2023.; Keune i sur., 2023.).

Kako se Garancija za mlade teško može uvrstiti u „klasične“ mehanizme djelovanja poput direktivi ili preporuka, smatra se hibridnim instrumentom i to shemom socijalnog jamstva. Shema socijalnog jamstva u tom pogledu podrazumijeva obvezanost Europske unije i država članica da se osiguraju bazična socijalna prava, a posebice ona utkana u njezine temeljne dokumente. S tim ciljem na raspolaganje se aktivnije stavljaju i sama sredstva Europske unije i do sada je shema socijalnog jamstva u Europskoj uniji implementirana kroz tri preporuke koje uspostavljaju sljedeće programe: Garancija za mlade, Garancija vještina i Europsko jamstvo za djecu (Ferrera, 2023.). Gledano na općenitoj razini, socijalna garancija može se definirati kao skup administrativnih i pravnih mehanizama koji određuju obaveze i prava vezana uz određena prava, a ispunjavanje tih obaveza osigurava država (u kontekstu Europskog jamstva za mlade, uz pomoć Europske unije). U konceptu socijalne garancije koji je popularizirala Svjetska Banka, socijalna garancija označava zakonske odredbe čiji je cilj zaštita provedbe bazičnih načela u području socijalnih politika, kao što je pravo na zdravlje (Ferrera, 2023.). Pristup socijalnoj politici koji se temelji na socijalnoj garanciji može pomoći zemlji u zadovoljavanju potreba građana i osiguravanje ispunjenja njihova punog potencijala (Gacitua i sur., 2009.). Primarna funkcija garancije je mobilizacija odgovarajućih financijskih i organizacijskih sredstava za pružanje usluga, određivanje pružatelja usluga te osmišljavanje načina na koji se usluge mogu i ostvariti, a ukoliko pružatelj usluga ne ispunjava svoje obaveze, mogu se koristiti pravne prisile (Ferrera, 2023.).

U praktičnom smislu, program Europske unije Garancija za mlade definira se preporukom Vijeća te stoga spada u „meke“ i formalno neobvezujuće mehanizme. Iako države članice po njima nisu dužne djelovati, one preuzimaju političku obvezu postupati prema usvojenim preporukama. Preporukom Vijeća o lakšem prelasku u svijet rada - jačanju Garancije za mlade države članice tako imaju obvezu osiguravanja kvalitetne poslovne ponude, osposobljavanja, nastavka obrazovanja ili pripravništva mladima u dobi od 15 do 29 godina koji imaju NEET status. Europska komisija zadužena je za praćenje implementacije programa Garancija za

mlade u državama članicama te zajedno s Europskim parlamentom ima obvezu procjene pojedinog programa Garancija za mlade u zemljama članicama te osiguravanja usklađenosti među državama članicama (Ferrera, 2023.).

5.2. Usvajanje prvog programa Garancija za mlade na razini Europske unije

Posljedice krize koju je Europa osjetila 2000-tih godina ostavile su značajne posljedice na položaj mladih na tržištu rada. Dolazi do porasta stope nezaposlenosti mladih u većini zemalja, izazovnog prijelaza iz obrazovanja u zaposlenje, različite dostupnosti kvalitetnog radnog iskustva, nesigurnog zaposlenja te povećane neaktivnosti mladih. U najranjiviju skupinu prilikom zapošljavanja pripadaju osobe s invaliditetom, migranti te osobe s osnovnoškolskim obrazovanjem (Caliendo i sur., 2018.). Slijedom toga, a i ranijeg pozitivnog iskustva u drugim zemljama – primjerice nordijskih, kao što je istaknuto ranije – Europska unija uvodi Garanciju za mlade.

Zbog otežanog položaja mladih u svijetu rada, Europska unija je već 2005. godine u sklopu Smjernica politika zapošljavanja (*Employment policy guidelines*, 2005-2008) zahtijevala da se svakoj mladoj osobi nakon šest mjeseci od početka nezaposlenosti ili završetka obrazovanja osigura nastavak obrazovanja ili zaposlenje. S globalnom ekonomskom i financijskom krizom, stopa je nezaposlenosti mladih nastavila rasti te je 2010. godine na razini Europske unije iznosila visokih 20% (Escudero i Lopez Mourelo, 2017.). Slijedom toga, prilikom priprema novog strateškog okvira, Europa 2020, Europska komisija po prvi puta inicijativom „Mladi u pokretu“ (eng. *Youth on the Move*) poziva države članice da mladima osiguraju zaposlenje ili nastavak obrazovanja u roku od četiri mjeseca, za razliku od prijašnjih šest mjeseci (Europska unija, 2010.).

Europska komisija zatim 2012. godine izdaje i paket za zapošljavanje „Prema oporavku bogatom poslom“ (eng. *Towards job-rich recovery*) te prvu preporuku Vijeća o uspostavi Garancije za mlade (EC, 2012a prema Escudero i Lopez Mourelo, 2017.). Ciljevi su navedenog paketa mjera otvaranje novih radnih mjesta praćeni stimulirajućim mjerama za poslodavce i radnike, preoblikovanje tržišta rada u dinamičnije, otpornije i konkurentnije, poboljšavanje mobilnosti radne snage i uključivanje socijalnih partnera (Europska komisija, 2012.a). Paket mjera se sadržajno usmjerio prema otvaranju novih radnih mjesta predlažući državama članicama da pružaju veću potporu pri pokretanju poslova te smanjenje poreza na rad (Cedefop, 2012.). Naime, kao što je istaknuto već ranije, program Garancija za mlade u Europu je stigao 2013. godine kada je nezaposlenost mladih u dobi između 15 i 24 dosegla

23% u tadašnjih EU-28 (Escudero i Lopez Maurelo, 2017.). Većina nezaposlenih mladih činila je NEET populacija.

Prema preporuci Vijeća o uspostavi Garancije za mlade programi implementirani unutar ovog programa trebaju počivati na snažnom partnerstvu svih dionika, mjerama podrške koje će omogućiti integraciju mladih na tržište rada, osiguravanju rane intervencije kako bi se izbjegao ulazak u NEET status mladih osoba, korištenju strukturnih fondova Europske unije, procjenama i kontinuiranom poboljšavanju sheme i njene bolje implementacije. Također, prema prijedlogu, zemlje članice trebaju odrediti javno tijelo kojem će zadatak biti osnivanje i praćenje programa Garancije za mlade te koordinacija na svim razinama i među svim sektorima. Fokus bi trebao biti i na osmišljavanju strategija koje će potaknuti mlade ljude da se uključe u program Garancija za mlade te ponajprije registriraju pri zavodima za zapošljavanje (Europska komisija, 2012.b). Usvojeni se prijedlog Garancije za mlade sastojao od osnovnih principa prema kojima bi program trebao djelovati u zemljama članicama te je definirao i mehanizme nadzora Europske komisije nad državama članicama u pitanjima financijske provedbe samog programa, praćenja provedbe mjera iz programa te pružanja primjera dobre prakse (EC, 2012b prema Escudero i Lopez Mourelo, 2017.).

Europsko vijeće je 2013. godine pokrenulo i Inicijativu za zapošljavanje mladih (eng. *Youth Employment Initiative*), financijski mehanizam kroz koji se osiguravala provedba programa Garancija za mlade u vremenskom periodu od 2014. do 2016. godine. Navedeni je mehanizam imao vrijednost od €6.4 milijardi (Escudero i Lopez Maurelo, 2017.). Inicijativa za zapošljavanje mladih osiguravala je novčanu potporu mladima koji žive u zemljama članicama Europske unije, a gdje je njihova nezaposlenost bila viša od 25% (Europska komisija, 2024.c). Zemlje članice koje su primale sredstva kroz Inicijativu za zapošljavanje mladih morale su uložiti isti iznos novčanih sredstava i iz Europskog socijalnog fonda za razvijanje programa Garancija za mlade. Do kraja 2013. godine zemlje članice su morale predati detaljni plan provedbe programa Garancija za mlade, uključivši konkretnu ulogu različitih nacionalnih institucija, vremenski period potreban za implementaciju projekta i slično (Escudero i Lopez Maurelo, 2017.).

Zbog velike stope nezaposlenosti mladih tijekom provedbe programa, sredstva koja Europska unija stavlja na raspolaganje zemljama članicama kao novčanu potporu u provedbi projekata povećala su se za €2.5 milijardi te je ukupna vrijednost programa iznosila €8.9 milijardi. Za vremenski period od 2021. do 2027. godine, a koji pokriva i razdoblje Pojačane garancije za mlade koja se raspravlja u sljedećoj sekciji, sredstva su osigurana u okviru Europskog

socijalnog fonda plus (ESF+), čija je domena i rad i zapošljavanje mladih. Zemlje članice Europske unije sukladno novim pravilima moraju uložiti najmanje 12,5% novčanih sredstva iz ESF+ projekta u potporu zapošljavanju, osposobljavanju te obrazovanju mladih (Europska komisija, 2024.d).

5.3. Pojačana Garancija za mlade

U vremenskom razdoblju od 2013. godine do 2019. godine zabilježena su značajna poboljšanja u zapošljavanju mladih na razini Europske unije, odnosno u zemljama članicama. Naime, stopa nezaposlenosti mladih u dobi od 15 do 24 na razini Europske unije 2013. godine iznosila je 25,2% (Eurostat, 2024.a), dok je 2019. godine iznosila 14,9%. (Europska komisija, 2024.a). Značajnu ulogu u poboljšanju položaja mladih na tržištu rada imala je provedba programa Garancija za mlade uz pomažuće financiranje iz Europskog socijalnog fonda. Iznenađna COVID-19 kriza 2019. godine i svjetski *lockdown* zaprijetile su gospodarstvima cijeloga svijeta. Kao što je već prikazano u ovom radu, mladi općenito imaju poteškoće s probijanjem na tržište rada, a posebice u kriznim godinama, kao što su to i prethodne gospodarske krize dokazale te su mladi sa COVID-19 krizom ponovno stavljeni u rizik od najvećih posljedica. Kako bi se spriječila kriza nezapošljavanja mladih, 30.10.2020. godine izglasana je preporuka Vijeća o lakšem prelasku na tržište rada - uspostavi pojačane garancije za mlade (EUR-Lex, 2021.).

Pojačanom garancijom za mlade teži se doprinijeti zapošljavanju mladih i razvoju odgovarajućih vještina za promjene u svijetu rada s naglaskom na digitalizaciju i zelenu tranziciju (EUR-Lex, 2021.). Jačanjem Garancije produljuje se dobna granica mladih koji mogu sudjelovati u programu s krajnjih 25 na 29 godina te se teži osigurati bolja integracija na tržište rada osoba koje su u većem riziku od nezaposlenosti kao što su osobe s invaliditetom, mlade žene i osobe u NEET statusu. Također, želi se postići razlikovanje osoba u NEET statusu kako bi svaki pojedinac dobio prikladnu podršku. Naime bitno je razlikovati osobe koje su dulji vremenski period pripadnici NEET skupine od osoba koje su privremeno u NEET statusu kao npr. osobe koje su nedavno izgubile posao zbog pandemije (EUR-Lex, 2021.). Usmjerenim kampanjama o samom programu Pojačane garancije za mlade želi se aktivirati sve mlade, a posebno žene i mlade iz udaljenih prostora, da se uključe u program. Veliki se naglasak stavlja na osposobljavanje mladih s konkretnim vještinama potrebnim za obavljanje poslova te na usavršavanje njihovih digitalnih vještina. Države članice i dalje uspostavljaju nacionalne programe putem kojih mladi u roku od četiri mjeseca mogu dobiti ponudu za posao, osposobljavanje, pripravništvo i/li obrazovanje. Program Pojačane garancije

za mlade strukturiran je u 4 faze koje su: mapiranje, informiranje, priprema i ponuda i koje su detaljno prikazane u Tablici 5.3.1.

Tablica 5.3.1: *Faze provedbe Garancije za mlade*

Mapiranje	Informiranje	Priprema	Ponuda
Jačanje sustava za rano prepoznavanje osoba koje su u riziku da postanu dijelom NEET populacije	Uz pomoć modernih lokalnih kanala, čiji su korisnici mladi, podizanje svijesti o programu Garancija za mlade	Provedba savjetovanja, mentorstva i usmjeravanja koji će pomoći mladima u prevladavanju prepreka pri zapošljavanju	Dobivanje ponude za nastavak obrazovanja, zaposlenje, osposobljavanje ili pripravništvo
Mapiranje ciljne skupine s obzirom na različite potrebe mladih u NEET statusu	Informiranje pripadnika programa o svojoj dostupnoj podršci	Procjena digitalnih vještina svih osoba prijavljenih u program Garancija za mlade	Izlazak iz programa Garancija za mlade

Izvor: EUR-Lex, 2021.

5.3.1. Financiranje programa Pojačane Garancije za mlade

Kako bi se Europa oporavila od velikog gospodarskog udarca koji joj je zadala COVID-19 pandemija, Europska komisija predlaže opsežan instrument oporavka „EU sljedeće generacije“ (eng. *Next Generation EU*; EUR-Lex, 2021.), a koji predstavlja privremeni plan oporavka u vrijednosti od €800 milijardi za otklanjanje poteškoća prouzročenih pandemijom. Njegov glavni element je Mehanizam za oporavak i otpornost u okviru kojeg države članice mogu primiti bespovratna sredstva i zajmove za potporu reformama. Da bi zemlje članice primile sredstva moraju pripremiti planove za oporavak i otpornost (Europska komisija, 2024.d). Za vremenski period od 2021. do 2027. godine predviđa se ulaganje u vrijednosti od 22 milijarde eura za borbu protiv nezaposlenosti mladih.

Europski socijalni fond plus (ESF+) predstavlja glavni izvor financiranja implementacije pojačane Garancije za mlade i to u iznosu od 142 milijarde za vremenski period od 2021. do 2027. godine. Sve zemlje članice moraju ulagati sredstva iz Europskog socijalnog fonda plus za podršku u uključivanju mladih na tržište rada. Zemlje koje imaju veći udio NEET populacije od prosjeka Europske unije moraju uložiti minimalno 12,5% sredstava (Europska komisija, 2024.c). Također, program Pomoći za oporavak kohezije i teritorija Europe (React-

EU) također podupire projekte koji potiču digitalni, zeleni i otporni oporavak gospodarstva. Program podupire potporu za očuvanje radnih mjesta, potporu za samozaposlene, programe skraćenog radnog vremena te može podržavati otvaranje novih radnih mjesta (Europska komisija, 2024.i).

5.4. Pokazatelji Europske unije za praćenje provedbi programa Garancija za mlade

EMCO je savjetodavno tijelo unutar Vijeća za zapošljavanje, socijalna pitanja, zdravlje i zaštitu potrošača (*The Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Council - EPSCO*) koje koordinira politike zapošljavanja i tržišta rada na nacionalnoj i europskoj razini. Njegov je glavni element rada savjetovanje ministara o pitanjima vezanima uz zapošljavanje te općenito socijalne politike unutar Europskog semestra (Europska Komisija, 2024.e). U tom procesu Europska komisija koristi indikatore za redovito praćenje provedbi različitih programa, pa tako i programa Garancija za mlade u svim zemljama članica (Federal Ministry of Labour and Social Affairs, 2021.). Mrežom nacionalnih koordinatora Garancije za mlade osigurana je poveznica između upravnih tijela zemalja članica te Europske komisije koji se sastaju najmanje jednom godišnje kako bi prodiskutirali razvoj politike pojedine zemlje (Europska komisija, 2024.e).

Garancija za mlade prati se temeljem tri različite skupine pokazatelja (Tablica 5.4.1):

1. Makroekonomski pokazatelji: makroekonomski pokazatelji utemeljeni na podacima Ankete o radnoj snazi (eng. *Labor Force Survey*), a koji prate općenitu situaciju mladih u Europskoj uniji poput udjela mladih na tržištu rada, u sustavu obrazovanja i u NEET statusu. Indikatori prikazani u Tablici 4.1 prate implementaciju programa Garancija za mlade u pojedinoj zemlji te će se njihovom evaluacijom kroz godine moći vidjeti utjecaj mjera na mlade;
2. Pokazatelji direktnog praćenja Garancije za mlade i brzine isporuke mjera: utemeljeni su na analizi mogućih ulazaka i izlazaka iz programa Garancija za mlade. Ključni cilj praćenja implementacije programa je uspješnost zemlja članica Europske unije da, sukladno preporuci Vijeća, mladima osigura kvalitetnu ponudu iz programa Garancija za mlade u roku od četiri mjeseca (nastavak obrazovanja, ponuda posla, pripravništvo, osposobljavanje);
3. Pokazatelji na razini praćenja nakon izlaska iz programa Garancija za mlade: tim se pokazateljima prate sve mlade osobe koje su sudjelovale u programu Garancija za

mlade, neovisno o tome jesu li prihvatile ponudu za daljnje obrazovanje ili zaposlenje (Europska Komisija, 2017.).

Tablica 5.4.1.: *Popis pokazatelja za praćenje programa Garancija za mlade*

Popis pokazatelja na agregatnoj razini praćenja	
Glavni pokazatelj	<ul style="list-style-type: none"> • NEET stopa (15-24) (%)
Dopunski pokazatelji (1)	<ul style="list-style-type: none"> • NEET stopa (15-24) prema statusu na tržištu rada (nezaposlen/neaktivan) % • Omjer zaposlenosti mladih 15-24 (%) • Omjer nezaposlenosti mladih 15-24 • Omjer omjera nezaposlenosti mladih (15-24) u odnosu na omjer nezaposlenosti odraslih (25-74)
Dopunski pokazatelji (2)	<ul style="list-style-type: none"> • Razina obrazovanja mladih 20-24 (%) • Stopa nezaposlenosti mladih 15-24 (%) • NEET stopa 25-29 (%) • Stopa zaposlenosti mladih između 25-29 (%) • Stope zaposlenosti nedavno diplomiranih studenata (20-34 godine) koji su završili obrazovanje i osposobljavanje prije najkasnije tri godine prije referentne godine • Udio osoba s niskom razinom obrazovanja u dobi od 20 do 29 (%) • Udio osoba s visokom razinom obrazovanja u dobi od 30 do 34 (%) • Udio osoba koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje 18-24 (%)
Pokazatelji direktnog praćenja implementacije Garancije za mlade	
Glavni pokazatelj	<ul style="list-style-type: none"> • Udio mladih koji su u pripremnj fazi programa Garancije za mlade više od četiri mjeseca
Dopunski pokazatelj	<ul style="list-style-type: none"> • Pozitivni/pravovremeni izlasci mladih iz programa Garancije za mlade • Prosječni broj mladih u pripremnj fazi programa Garancije za mlade/ NEET populacija (godišnji prosjek)
Pokazatelji na razini praćenja nakon izlaska iz programa Garancija za mlade	
Glavni pokazatelj	<ul style="list-style-type: none"> • Stanje mladih nakon 6, 12, 18 mjeseci nakon izlaska iz pripremnj faze programa Garancije za mlade (zaposlen/a, u sustavu školovanja, nezaposlen/a,)
Dopunski pokazatelji	<ul style="list-style-type: none"> • Stanje mladih nakon 6,12,18 mjeseci nakon izlaska iz pripremnj faze programa Garancije za mlade prema vrsti ponude: <ul style="list-style-type: none"> ○ ponuda zaposlenja ○ ponuda za nastavak školovanja ○ ponuda za osposobljavanje ○ ponuda za pripravništvo

Izvor: Europska Komisija, 2017.

6. Program Garancija za mlade u praksi: primjer implementacije programa u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj

U ovom poglavlju će se predstaviti planovi implementacije programa Garancija za mlade u Švedskoj (za razdoblje od 2014. do 2020. godine), Sloveniji (za razdoblje od 2016 do 2020. godine) i Hrvatskoj (za razdoblje 2019.-2020.). Na početku će se prikazati udio NEET populacije u programima te obveze unutar samog programa. Zatim će se prikazati aktivne mjere zapošljavanja mladih te mjere obrazovanja unutar programa Garancija za mlade u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj. Navedeni planovi implementacije predstavljaju posljednje planove implementacije programa Garancije za mlade prije početka pandemije COVID-19, odnosno prije prihvaćanje preporuke o Pojačanoj garanciji za mlade. Rad se primarno temelji na analizi „starih“ programa zbog nedostatka pokazatelja o uspješnosti novog programa Pojačane garancije za mlade. Naime, na kraju se iznose temeljni pokazatelji uspješnosti programa na agregatnoj razini praćenja, definirani od strane Europske unije (poglavlje 5.4). Analiza se temelji na analizi ranije spomenutih programa te podacima Eurostata i Europske komisije o kretanjima stopa (ne)zaposlenosti mladih i uspješnosti samog jamstva.

6.1. Udio NEET populacije u programima Garancija za mlade u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj

Prema izvješću za 2017.-2018. godinu, programom Garancije za mlade u Hrvatskoj bilo je obuhvaćeno 39% mladih u NEET statusu, u Švedskoj 40,2%, dok je u Sloveniji obuhvaćeno 50,8% mladih u NEET statusu (Europska komisija, 2024.f; Europska komisija 2024.g, Europska komisija 2024.h). Za sudjelovanje u programima Garancija za mlade u navedenim državama mladi moraju biti evidentirani u nadležnu službu pojedine države, stoga je za pretpostaviti kako svi mladi nisu pokriveni programom. Kako se može primijetiti iz tablice 6.1.1, sve tri zemlje bilježe nešto manju pokrivenost programom Garancija za mlade 2018. godine u usporedbi s 2017. godinom. Jedan od razloga smanjene pokrivenosti NEET populacije programima Garancija za mlade jest povećanje broja neregistriranih mladih u zavod za zapošljavanje. Kao što je već rečeno, da bi osoba mogla biti uključena u program Garancije za mlade mora biti registrirana u zavod za zapošljavanje.

Tablica 6.1.1: *Udio NEET populacije u Programima Garancija za mlade u Hrvatskoj, Sloveniji i Hrvatskoj*

	2017.	2018.
EU	-	38,9%
Švedska	43,1%	40,2%
Slovenija	56,1%	50,8%
Hrvatska	45,1%	39%

Izvor: Europska komisija 2024.f, Europska komisija 2024.g, Europska komisija 2024.h

6.2. Ulazak u program Garancije za mlade Švedska, Slovenija i Hrvatska

Kako bi koristili mjere programa za mlade u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj, mladi moraju biti prijavljeni u nacionalni zavod za zapošljavanje. U sklopu zavoda za zapošljavanje, savjetnik za mlade, zajedno s mladom osobom, izrađuje individualni plan. U svim zemljama se potiče mlade da aktivno istražuju ponudu poslova, dok je u Švedskoj obavezno prilaganje izvješća o aktivnostima za pronalazak posla svakog prvog i četrnaestog u mjesecu.

Tablica 6.2.1 *Izvori informacija o programima Garancija za mlade*

Švedska	Slovenija	Hrvatska
Zavod za zapošljavanje	Zavod za zapošljavanje	Zavod za zapošljavanje
Kampanje u školama		Centar za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK)

Izvor: Regeringskansliet 2015., Ministarstvo rada i mirovinskog sustava 2019. i Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2015.

Iako je za sudjelovanje u programu Garancija za mlade u Švedskoj potrebna prijava na zavod za zapošljavanje, neregistrirani pojedinci i dalje imaju pristup informacijama i stručnoj podršci. Također, švedski zavod za zapošljavanje organizira kampanje u školama gdje mladima predstavlja svoj rad s ciljem dobivanja njihova povjerenja kako bi se registrirali, a čime im želi olakšati prijelaz iz obrazovnog sustava na tržište rada (Regeringskansliet, 2015.). U Hrvatskoj mladi mogu putem e-usluga Centra za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK) dobiti informacije o zanimanjima, slobodnim radnim mjestima i mogućnostima daljnjeg obrazovanja bez registracije pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.).

6.3. Mjere programa Garancija za mlade usmjerene uključivanju mladih na tržište rada

Švedski plan implementacije programa Garancija za mlade uvelike se razlikuje od slovenskog i hrvatskog plana. Ukoliko se mladi suočavaju s nezaposlenošću u Švedskoj, većinski se radi o kratkom vremenskom periodu od tri do šest mjeseci. Stoga je Švedska unutar plana implementacije programa Garancija za mlade naglasak stavila na pomoć teško zapošljivim mladima, odnosno onima koji su nezaposleni više od šest mjeseci te osobama s invaliditetom (Regeringskansliet, 2015.). Hrvatska se svojim mjerama većinski usmjerila na pružanje financijske podrške subvencionirajući plaće pri zapošljavanju, dok Slovenija pruža bogatu lepezu usluga za uključivanje mladih na tržište rada. Mjere koje se provode u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj prikazane su u tablici 6.3.1. te zatim detaljnije objašnjene.

Tablica 6.3.1 Prikaz mjera uključivanja mladih na tržište rada

	Švedska	Slovenija	Hrvatska
Mjere zapošljavanja	<i>New start jobs</i>	Jačanje savjetodavnog rada s mladima	Podrška zapošljavanju
	Posebni poticaj za zaposlenje	Prevenција i otkrivanje prekarizacije na tržištu rada	Javni radovi
	Potpora za preseljenje	Međunarodna mobilnost mladih	Podrška samozapošljavanju
	Subvencionirano zapošljavanje	Osposobljavanje i obrazovanje mladih nezaposlenih	Pripravništvo
	Razvoj zapošljavanja	Potpore za zapošljavanje mladih	Pružanje podrške i aktivacija dugotrajno nezaposlenih osoba
	Javno zaštićeno zapošljavanje	Mjere za ranjive mlade	Stručno osposobljavanje za potrebna područja na tržištu rada
	Sigurnosno zapošljavanje	Potpora mladom poduzetništvu	
	Zajednica	Mladi na selu	
	Programi pripravništva u državnom sektoru	Projekti za mlade	
	Pomoćni uređaji		
Individualna podrška SIUS konzultanta			

Izvor: Regeringskansliet 2015., Ministarstvo rada i mirovinskog sustava 2019. i Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2015.

Mjera *Jačanje savjetodavnog rada s mladima* u Sloveniji na zavodu za zapošljavanje provodi se kroz zapošljavanje savjetnika za mlade pri zavodu za zapošljavanje, a koji su specijalizirani za rad s mladima te su povezani s dionicima i partnerima u lokalnom okruženju, kao što su npr. poslodavci, obrazovne ustanove i nevladine organizacije, kako bi informirali mlade o različitim prilikama za osposobljavanje, zaposlenje ili nastavak obrazovanja (Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2015.). I Hrvatska kroz mjeru *Pružanje podrške i aktivacija dugotrajno nezaposlenih osoba* nalaže savjetnicima u zavodu za zapošljavanje pružanje intenzivnije podrške mladima koji se bore s dugotrajnom nezaposlenošću te definiranje aktivnosti kojima mlada osoba može pripomoći svom budućem zaposlenju. Mjera se odnosi na mlade koji su nezaposleni više od 12 mjeseci (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.).

Mjerama programa „*New start jobs*“, *posebnim poticajem za zaposlenje i subvencioniranim zapošljavanjem* u Švedskoj te mjerama *Potpora za zapošljavanje i podrške samozapošljavanju* u Hrvatskoj poslodavcima koji zapošljavaju mlade osigurava se subvencioniranje plaća za mlade zaposlenike. Mjerom „*New start jobs*“ poslodavcima se za zapošljavanje mlade osobe u dobi od 20 do 26 godina koja je prethodno nezaposlena šest mjeseci u dvostrukom iznosu smanjuje visina doprinosa za socijalna osiguranja koje je potrebno plaćati na plaću. Pomoću mjere *Posebni poticaj za zaposlenjem* poslodavac koji zapošljava mladu osobu koja je već duže vrijeme nezaposlena može primati novčanu naknadu 12 mjeseci. Novčana naknada iznosi 85% plaće mlade zaposlene osobe Također, mjerom *Subvencioniranog zapošljavanja* Švedska potiče poslodavce na zapošljavanje osoba s invaliditetom. Država plaće subvencionira i do četiri godine (Regeringskansliet, 2015.). U Hrvatskoj se *Potporom za zapošljavanje* sufinanciraju troškovi rada mladih radnika do 50% godišnjeg bruto troška ili plaće radnika te 75% troška zapošljavanja osobe s invaliditetom u razdoblju od godine dana rada. Također, mjerom *Podrške samozapošljavanju* Hrvatska nezaposlenim osobama na temelju izrađenog poslovnog plana i troškovnika dodjeljuje financijsku potporu za period od 12 mjeseci (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.).

Slovenija pomoću *Mjere za ranjive mlade* pruža potporu za mlade koji su nezaposleni više od 12 mjeseci. Mjera se odnosi na uključivanje mladih u javne radove te na savjetodavne i obrazovne usluge, umrežavanje s poslodavcima i uklanjanje prepreka za zapošljavanje mladih s invaliditetom (Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2015.). Hrvatska provodi mjeru *Javnih radova* kao zasebnu mjeru kojoj je cilj uključivanje nezaposlenih u poslove društveno korisnog rada. U Hrvatskoj se ova mjera financira na način

da se isplaćuje 100% minimalne bruto plaće ili 50% minimalne bruto plaće, ovisno o skupini korisnika koja se njome koristi. Korisnici zajamčene minimalne naknade prijavljeni u evidenciju i osobe koje se nalaze u evidenciji 24 mjeseca imaju pravo na 50% minimalne bruto plaće, dok osobe u nepovoljnom položaju na tržištu rada, među kojima su i osobe s invaliditetom i pripadnici romske manjine te osobe uključene u program POSAO+, imaju pravo na 100% minimalne bruto plaće (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.).

Mjerom *Potpora mladom poduzetništvu Slovenija* kroz savjetovanje, mentorstvo i novčana sredstva podupire mlade u ostvarivanju vlastitih poduzetničkih ideja. U okviru poduzetničkog fonda „Mladi“ potpora je dostupna i novim tvrtkama koje zbog nedostatka poslovnog iskustva imaju poteškoće u dobivanju novčanih sredstava. Također, mjerom *Projekti za mlade Slovenija* želi aktivirati mlade da svojim idejama osmisle usluge koje će pomoći lakšem zapošljavanju mladih. Projekti se biraju na javnom natječaju te je glavni cilj mjere jačanje kompetencija kod mladih (Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2015.).

Mjerama *osobne asistencije, pomoćni uređaji i individualna podrška SIUS konzultanta* osobama s invaliditetom u Švedskoj osigurava se prilika za uspješno odrađivanje posla. Naime, Švedska osigurava financijska sredstva za kupnju pomoćnih uređaja kojima će osobama s invaliditetom biti olakšana prilagodba. To može označavati prilagodbu radnog mjesta ili prilagodbu određenog alata. Ukoliko je osobi s invaliditetom za izvršavanje određenog radnog zadatka potrebna asistencija, za pomoć može upitati svog kolegu te se poslodavac može pozvati na mjeru osobne asistencije i od države zatražiti plaćanje dodatnih troškova. Također, mjerom *Individualna podrška SIUS konzultanta* osobe s invaliditetom nakon zaposlenja imaju uz sebe stručnu osobu za zapošljavanje uz koju uče izvršavati obveze radnog mjesta. Ova podrška se kroz vrijeme smanjuje te prestaje kada je osoba u potpunosti osposobljena za rad na radnom mjestu. Također, Švedska provodi i mjeru *Razvoja zapošljavanja* čiji je cilj osigurati osobama s invaliditetom priliku za razvitak radnih sposobnosti kroz inicijative za razvoj i rast. Mjera traje 12 mjeseci uz mogućnost produžetka do 18 mjeseci. Mjera *Javno zaštićenog zapošljavanja* ima za cilj promicanje radnih sposobnosti i rehabilitaciju osoba s invaliditetom i osoba ovisnih o drogi s ciljem pronalaska stalnog posla (Regeringskansliet, 2015.).

Švedska se ističe i programom *Potpora za preseljenje* kojom se potiče nezaposlenu mladu osobu da, ukoliko posao ne može naći u svojoj okolini, pokuša biti fleksibilna u pogledu

mjesta rada. Slijedom toga se kao poticajna mjera osigurava naknada za putovanje i smještaj mladoj sobi, počevši od dobi od 20 godina nadalje (Regeringskansliet, 2015.).

Kroz mjeru *Osposobljavanje i obrazovanje mladih nezaposlenih* Slovenija provodi obrazovanje i osposobljavanje mladih za zanimanja za koja na tržištu postoji nedostatak radne snage. Dio osposobljavanja će se odvijati na radnom mjestu te će mladi kroz program PUM-O razvijati karijerne interese i steći profesionalne kompetencije (Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2015.). Slično, u Hrvatskoj se provodi mjera *Stručnog osposobljavanja za rad bez osnivanja radnog odnosa* gdje se mladi na radnom mjestu usavršavaju za zanimanje za koje su se školovali. Cilj mjere jest steći potrebna znanja i vještine za polaganje stručnog ispita te se pritom mladoj osobi isplaćuje novčana pomoć, troškovi prijevoza te troškovi polaganja stručnog ispita (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.).

Specifično, Švedska provodi mjeru *Sigurnog zapošljavanja* kojom mladi, među kojima su i osobe s invaliditetom, dobivaju priliku za razvoj svojih sposobnosti kroz razvojne inicijative i konkretan rad. Također, mjerom *Zajednica* (šve. *Samhall*) se osobama s invaliditetom nudi posao u tvrtki *Samhall AB* koja proizvodnjom dobara i usluga stvara poticaj za rad osobama s invaliditetom (Regeringskansliet, 2015.).

Potporom za zapošljavanje mladih Slovenija nastoji potaknuti zapošljavanje mladih, s naglaskom na zapošljavanje onih koji nemaju radno iskustvo (pripravnici, prva zaposlenja). U okviru mjere provodi se program *Prvi izazov* koji se sastoji od tromjesečnog probnog rada i subvencioniranog zapošljavanja. Također, provodi se i zapošljavanje mladih koji su netom završili srednju školu na području provedbe tjelesne nastave u srednjim, stručnim i višim školama (Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2015.). U Hrvatskoj se također provodi mjera *Pripravnništva* čiji je cilj poticanje zapošljavanja mladih bez staža osiguranja na poslovima za koja su se obrazovali te koji nisu posljednjih šest mjeseci primili plaću (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.). Švedska je mjerom *Programi pripravnika u državnom sektoru* usmjerena na provođenje pripravnništva mladih s invaliditetom u državnom sektoru (Regeringskansliet, 2015.).

Slovenija se ističe mjerom *Prevenција i otkrivanje prekarizacije na tržištu rada* te mjerom *Međunarodne mobilnosti mladih*. Prevenција i otkrivanje prekarizacije na tržištu rada je mjera koja djeluje s ciljem prevencije prekarnog zapošljavanja te informiranja mladih o njihovim pravima na radnom mjestu. Mjera obuhvaća jačanje nadzornih tijela, podršku radnicima koji ulaze na tržište rada te savjetovanje i medijaciju u radnim područjima pod zaštitom

Inspektorata Republike Slovenije za rad. Cilj mjere *Međunarodna mobilnost mladih* je osiguravanje podrške mladima za stjecanje iskustva na europskom tržištu rada. Mladima koji se odluče na zaposlenje van Slovenije pružaju se informacije o europskom tržištu i savjetovanje EURES (Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2015.).

6.4. Mjere programa Garancija za mlade usmjerene obrazovanju mladih

Prije početka provedbe programa Garancija za mlade Švedska je na snazi imala brojne mjere usmjerene unapređivanju obrazovnog sustava, a u sklopu programa Garancija za mlade uvela je i mjeru *Općinskog obrazovanja odraslih* (Regeringskansliet, 2015.). Slovenija je u mjerama usmjerena na informiranje mladih o mogućnostima obrazovanja i upoznavanje mladih s radnim aktivnostima u budućim zanimanjima, a djeluje većinski unutar obrazovnog sustava. Hrvatska je fokusirana na stjecanje kvalifikacija na radnome mjestu te pružanje prilike mladima za uključivanje u obrazovne sustave kao druge prilike. Mjere su prikazane u Tablici 6.4.1 te se potom detaljnije objašnjavaju.

Tablica 6.4.1: Mjere usmjerene obrazovanju mladih u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj

Mjere usmjerene obrazovanju mladih	Švedska	Slovenija	Hrvatska
	Općinsko obrazovanje odraslih	Promicanje kreativnosti, inovacije i poduzetništva	Osposobljavanje na radnom mjestu
		Stipendije	Obrazovanje nezaposlenih
		Cjeloživotno profesionalno usmjerenje	Druga prilika za stjecanje kvalifikacija u visokom obrazovanju
			Obrazovanjem do veće zapošljivosti

Izvor: Regeringskansliet 2015., Ministarstvo rada i mirovinskog sustava 2019. i Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2015.

U Švedskoj obrazovanje smatraju jednim od najbitnijih čimbenika u kreiranju budućnosti mladih. Veliki broj stanovnika Švedske koji nemaju završeno sekundarno ili tercijarno obrazovanje rođeni su izvan Švedske i/ili su osobe s invaliditetom te su u većem riziku od nezaposlenosti. Stoga je potrebno mladima osigurati fleksibilne, individualne mjere ka uspješnosti završetka obrazovanja i studija (Regeringskansliet, 2015.). Slijedom toga Švedska je organizirala „narodnu školu“ u obrazovnoj ustanovi čiji je cilj motivirati sudionike na završetak obrazovanja. Švedska je i prije implementacije programa Garancija za mlade na

snazi imala brojne mjere za unapređenje sustava obrazovanja kao što su: radna mjesta za nastavnike, novi nastavni programi, nova ljestvica ocjenjivanja. Osim toga, sukladno planu implementacije programa Garancije za mlade odvija se i *općinsko obrazovanje odraslih* na osnovnoj razini kako bi se odraslina ponudila znanja potrebna za sudjelovanje u društvu te kako bi ih se pripremilo za daljnje obrazovanje (Regeringskansliet, 2015.).

U Hrvatskoj, *Osposobljavanje na radnom mjestu* predstavlja mjeru čiji je cilj osposobiti mlade u stjecanju vještina na radnom mjestu potrebnih za obavljanje određenih zanimanja. Nakon završetka osposobljavanja nezaposlena osoba stječe potvrdu od strane poslodavca. Mjera traje do šest mjeseci. Osim toga provodi se i mjera *Obrazovanje nezaposlenih* putem koje se nezaposlene osobe uključuju u programe prekvalifikacije, stručnog osposobljavanja i usavršavanja u obrazovnim ustanovama. Mjera traje šest mjeseci (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.). *Mjerom obrazovanja do veće zapošljivosti* Hrvatska želi učiniti mlade s niskim obrazovanjem i pripadnike ranjivih skupina, kao što su mladi u slabijem socioekonomskom statusu i mladi liječeni ovisnici, konkurentnijima na tržištu rada. Naime, sudjelovanjem u programu mladi polažu obrazovni program te im se nakon njegova završetka nudi opcija besplatnog polaganja autoškole (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.).

U Sloveniji se također razvija program osposobljavanja mladih u kojem je definirana uloga potporne institucije na nacionalnoj razini s prilagođenim nastavnim planovima, obrazovna uloga mentora od strane poslodavca te uloga odgovarajućeg vrednovanja znanja završnim ispitima. Također, dolazi do promotivnih aktivnosti kojima se predstavlja važnost tehničkog i strukovnog obrazovanja. Osim što se događa obnova sustava strukovnog obrazovanja, dolazi i do osposobljavanja za rad kod poslodavca za vrijeme školovanja te do postupnog uvođenja sustava osposobljavanja. Također, Slovenija osigurava *stipendije* mladima koji se školuju za deficitarna zanimanja (Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2015.). Potonja se praksa može naći i u Hrvatskoj.

Cilj mjere *Cjeloživotnog profesionalnog usmjerenja* koji se provodi u Sloveniji je povećanje informiranosti mladih o mogućnostima budućeg zapošljavanja te učenje vještina upravljanja karijerom. U sklopu mjere provode se projekti za nadogradnju karijernih centara za mlade u osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju te je cilj proširenje provedbi aktivnosti u visokoobrazovnom sustavu u budućnosti. Također, mjera *Promicanja kreativnosti, inovacije i poduzetništva* provodi se na svim razinama obrazovanja s ciljem stjecanja kompetencija mladih za rješavanje konkretnih izazova poduzeća (Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2015.).

6.5. Pokazatelji uspješnosti programa Garancija za mlade u Švedskoj, Hrvatskoj i Sloveniji

Ovdje će biti prikazani dostupni pokazatelji uspješnosti za pojedinu zemlju, definirani od strane Europske unije. Primarno se radi o agregatnim pokazateljima (vidi Tablica 5.4.1), odnosno podacima Eurostata (2024.a i b). Sagledamo li samu stopu nezaposlenosti mladih u dobi od 15 do 24 godina, vidljivo je smanjenje nezaposlenosti mladih u sve tri zemlje u vremenskom razdoblju od 2013. do 2019. godine (Tablica 6.5.1). Hrvatska pokazuje najveći napredak u smanjenju nezaposlenosti pošto je 2013. godine imala alarmantnu situaciju s nezaposlenošću mladih od 50%, što do 2019. godine pada na 16,6%, što je smanjenje od 33,4 postotna boda. Slovenija bilježi konstantan pad nezaposlenosti, a najveći napredak je vidljiv s 2016. na 2017. godinu kada se nezaposlenost smanjila za 4,2 postotna boda. Švedska bilježi pad nezaposlenosti uspoređujući od 2013. do 2018. godine, no 2019. godine je zabilježen pogoršanje kada se stopa nezaposlenosti povećala za 2,5 postotna boda. Najveću stopu nezaposlenosti uspoređujući se sa Slovenijom i Hrvatskom u razdoblju od 2016. do 2019. godine. Jedan od razloga je što Švedska ima visok postotak mladih unutar obrazovanja te mladi koji su nezaposleni često budu nezaposleni tri mjeseca. Također je za isto vremensko razdoblje uočen porast zaposlenosti mladih u dobi od 15 do 24 godine (Tablica 6.5.2). Vidljive su i određene razlike među zemljama, pa tako Slovenija i Švedska bilježe blagi pad zaposlenosti 2019. godine uspoređujući se s prethodnim godinama, dok Hrvatska bilježi blagi porast.

Tablica 6.5.1: Stopa nezaposlenosti mladih 15-24

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
EU-prosjek	25,2%	24,1%	22,4%	20,7%	18,5%	16,7%	15,6%
Hrvatska	50%	45,5%	42,3%	31,3%	27,4%	23,7%	16,6%
Slovenija	21,6%	20,5%	16,4%	15,3%	11,3%	8,9%	8,1%
Švedska	22,8%	22,2%	19,7%	18,2%	17,1%	16,8%	19,3%

Izvor: Eurostat, 2024.a

Tablica 6.5.2 Stopa zaposlenosti mladih 15-24

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
EU-prosjek	29,8%	29,9%	30,3%	31%	32%	32,8%	33,4%
Hrvatska	14,9%	18,3%	19,1%	25,6%	25,9%	25,6%	27,7%
Slovenija	26,5%	26,8%	29,6%	28,6%	34,7%	35,2%	33,3%
Švedska	41,7%	42,8%	43,9%	44,5%	44,9%	44,7%	43,9%

Izvor: Eurostat, 2024.b

Što se tiče pokazatelja kojima se direktno prati implementacija programa Garancija za mlade, Švedska, Hrvatska i Slovenija su prikazale koliko mladih je u roku od četiri mjeseca prihvatilo ponudu obrazovanja/zaposlenja, koliko mladih na ponudu obrazovanja/zaposlenja čeka više od četiri mjeseca te situaciju s mladima nakon šest mjeseci od izlaska iz programa Garancija za mlade. Navedeni podaci su prikazani u tablicama 6.5.3 i 6.5.4. Može se primijetiti da je na razini Europske unije 2018. godine 48,6% mladih na poslovnu ponudu nakon registriranja u program Garancija za mlade čekalo više od četiri mjeseca. Prema dostupnim podacima, Švedska i Hrvatska i za 2017. i 2018. godinu imaju veći postotak osiguravanja poslovne ponude mladima u roku od četiri mjeseca od ulaska u program Garancija za mlade, dok se Slovenija nalazi ispod Europskog prosjeka. U Švedskoj je 2018. godine 42,4% mladih, u Sloveniji 56,2%, a u Hrvatskoj 44% mladih na ponudu čekalo više od četiri mjeseca, što predstavlja poboljšanje u odnosu na prijašnju godinu kada je u Švedskoj 45,3%, u Sloveniji 59%, a u Hrvatskoj 48,5% mladih na ponudu čekalo više od četiri mjeseca (Europska komisija, 2024.f; Europska komisija 2024.g, Europska komisija 2024.h).

Tablica 6.5.3: *Postotak mladih koji su na ponudu čekali više od četiri mjeseca*

	Švedska	Slovenija	Hrvatska	EU prosjek
2017.	45,3%	59%	48,5%	-
2018.	42,4%	56,2%	44%	48,6%

Izvor: Europska komisija, 2024.f, Europska komisija 2024.g, Europska komisija 2024.h

Tablica 6.5.4: *Postotak mladih koji su prihvatili ponudu za posao/nastavak obrazovanja u roku od četiri mjeseci*

	Švedska	Slovenija	Hrvatska	EU prosjek
2017.	43,4%	41,6%	38,2%	-
2018.	41,4%	52,8%	43%	46,7%

Izvor: Europska komisija, 2024.f, Europska komisija 2024.g, Europska komisija 2024.h

Na razini Europske unije 2018. godine, 46,7% mladih koji su napustili program Garancija za mlade prihvatili su ponudu unutar četiri mjeseca od registracije u program. Švedska i Hrvatska se nalaze ispod europskog prosjeka u prihvaćanju ponuda mladih unutar programa, dok Slovenija 2017. i 2018. značajno premašuje europski prosjek. Naime 2018. godine, u Švedskoj 41,4%, a u Hrvatskoj 43% mladih prihvaća ponudu u roku od četiri mjeseca od registracije u program, dok se Slovenija ističe s velikih 52,8% prihvaćanja ponude (Europska komisija, 2024.f; Europska komisija 2024.g, Europska komisija 2024.h).

Prema podacima iz 2018. godine nakon šest mjeseca od izlaska iz programa Garancija za mlade u Švedskoj se 50% mladih nalazi u pozitivnoj situaciji, dok je 26,6% mladih u nepoznatoj situaciji. U Sloveniji je 62,3% mladih u pozitivnoj situaciji nakon izlaska iz programa Garancija za mlade. Hrvatska sa 66,8% mladih koji se nalaze u obrazovnom sustavu ili je zaposleno nakon šest mjeseci od izlaska iz programa Garancija za mlade prednjači usporedno sa Švedskom i Slovenijom (Europska komisija, 2024.f; Europska komisija 2024.g, Europska komisija 2024.h).

7. Zaključak

Programi slični programu Europske unije Garancija za mlade datiraju iz 20. stoljeća kada ih počinju provoditi nordijske zemlje, a do današnjeg dana značajno su se raširili. Potaknute donošenjem preporuke Vijeća o lakšem prelasku u svijet rada – jačanje Garancije za mlade te uz pomoć financijskih instrumenata Europske unije (npr. Europskog socijalnog fonda) zemlje članice imaju više prostora za osmišljavanje mjera kojima će pomoći mladima u zapošljavanju i/ili nastavku obrazovanja. Prvi se program na razini Europske unije donosi 2013. godine, a nakon što se zbog COVID-19 pandemije cijeli svijet se našao prekid velikom krizom Europska unija uspostavlja program Pojačane garancije za mlade, kako bi osigurali ostvarivanje potencijala mladih na tržištu rada.

Ova analiza primarno usmjerena na implementaciju programa proizašlih iz prve preporuke Europske unije u tri zemlje - Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj pokazuje kako su te zemlje na različite načine usvojile preporuke Vijeća za implementaciju programa Garancija za mlade u okviru svojih programa usmjerenih suzbijanju nezaposlenosti mladih. Sve tri zemlje u svojim programima sadrže mjere koje su usmjerene ka zapošljavanju mladih putem sufinanciranja njihovih plaća kako bi oni postali atraktivnija radna snaga. U Švedskoj se mladi najčešće suočavaju s kratkotrajnom nezaposlenošću, stoga su mjere programa Garancija za mlade primarno usmjerene teže zapošljivim mladima, kao što su osobe s invaliditetom. Slovenija i

Hrvatska u svojim planovima implementacije programa Garancija za mlade pažnju usmjeravaju savjetovanju mladih, osposobljavanju na radnim mjestima te pripravnstvu. Između navedene tri države Slovenija se ističe mjerama potpore mladom poduzetništvu i projektima za mlade u kojima mladima sa savjetima i novčanim sredstvima pomažu u oživljavanju njihovih ideja. Osim toga, Švedska nema praksu zapošljavanja mladih u okviru programa javnih radova, a kao što je to slučaj u Hrvatskoj i Sloveniji.

Prema prikazanim podacima o nezaposlenosti mladih u dobi od 15 do 24 godine te zaposlenosti mladih u dobi od 15 do 29 godina u promatranom razdoblju implementacije prvih programa vidimo pozitivan trend kako u Europskoj uniji, tako i u Švedskoj, Sloveniji i Hrvatskoj. Na taj način promatrana uspješnost mjera mora se sagledavati i s dozom opreza budući da na isto ne utječe samo implementacija mjera, već i sveopća gospodarska kretanja. Osim toga mladi, kako bi mogli sudjelovati u mjerama programa, moraju biti registrirani u zavode za zapošljavanje, pa je za zaključiti da nisu svi mladi uključeni u ovaj program. Kako bi se spriječio odlazak mladih u neaktivni status, potrebno je intervenirati dok se mladi nalaze u obrazovnom sustavu. Informativne kampanje u školama koje provodi Švedska o radu zavoda za zapošljavanje predstavljaju dobar primjer prakse. Također, mlade je potrebno zaštititi od nesigurnih radnih uvjeta kako bi se zaštitio njihov položaj na tržištu rada te sama egzistencija, pri čemu se Slovenija ističe programom koji može poslužiti kao primjer dobre prakse.

Što se tiče Hrvatske u budućnosti je potrebno kreirati politike usmjerene prevenciji ulaska mladih u NEET status te inzistirati na radu s mladima neovisno o duljini njihove nezaposlenosti. Važno je i osmišljavanje više mjera za aktivaciju mladih s invaliditetom na tržište rada. Naime, iako Hrvatska pruža neupitno bitnu financijsku pomoć kroz mjere podrške zapošljavanju i podrške samozapošljavanju, važnost savjetodavnog rada treba unaprijediti. Trenutna mjera pružanje podrške i aktivacija dugotrajno nezaposlenih osoba pokriva osobe koje su nezaposlene 12 mjeseci, a bitno je za naglasiti, ukoliko osoba provede dulje vrijeme kao nezaposlena osoba, ulazi u rizik socijalne isključenosti, pojavljivanja mentalnih poteškoća te nepovjerenja u sustav.

Uz pomoć detaljnih izvješća koje sve zemlje članice prilažu u okviru Europskog semestra, Europska unija daje zemljama povratnu informaciju o uspješnosti implementacije programa Garancija za mlade. No, veliki problem je što zemlje ne dostavljaju sve podatke s liste pokazatelja koje su definirani za uspješno praćenje plana implementacije programa Garancija za mlade. Stoga se postavlja pitanje koliko su mjere koje su provedene u zemljama doista

djelotvorne. Kako bi se potaknulo dijeljenje „dobre prakse“ među državama članicama potrebno je poticati češće otvorene i detaljnije rasprave oko važnih tema kao što je zapošljavanje mladih.

8. Literatura

1. Bedeniković, I. (2017). *(Ne) zaposlenost mladih i NEET populacija u Hrvatskoj. Mali Levijatan: studentski časopis za politologiju*, 4(1), 75-90
2. Berlingieri, F., Bonin, H. i Sprietsma, M. (2014). *Youth unemployment in Europe: Appraisal and policy options*. Stuttgart: ZEW Gutachten
3. Bilić (2009). *Fleksibilni oblici rada i radno pravo*. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 30 (2), 920-942. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/52652>
4. Bilić, N. i Jukić, M. (2014). *Nezaposlenost mladih – ekonomski, politički i socijalni problem s dalekosežnim posljedicama za cjelokupno društvo*. Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta JJ Strossmayera u Osijeku, 30(2), 485-505
5. Caliendo M., Kluve J., Stoterau J. & Tubbicke T. (2018). *The Youth Guarantee in light of changes in the world of work: Youth Guarantee: Intervention Models, Sustainability and Relevance*, 9-10
6. Cedefop (2012). *Ususret oporavku bogatim radnim mjestima*. Posjećeno 3.6.2024. na mrežnoj stranici Cedefopa: [Ususret oporavku bogatom poslom | CEDEFOP \(europa.eu\)](https://www.cedefop.europa.eu/en/press/news/11111)
7. Escudero, V., & López Mourelo, E. (2017). The European Youth Guarantee: A systematic review of its implementation across countries. *ILO Working Papers*, 21.
8. EUR-Lex (2021). *Garancija za mlade*. Posjećeno 10.6.2024. na mrežnoj stranici EUR-Lexa: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/youth-guarantee.html>
9. Eurofond (2010). *Social acquis*. Posjećeno 13.8.2024. na mrežnoj stranici Eurofonda: <https://www.eurofound.europa.eu/en/european-industrial-relations-dictionary/social-acquis>
10. Eurofond (2011). *Young people and NEET sin Europe: First findings*. Posjećeno na mrežnoj stranici Eurofonda: <https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2021-05/EF1172EN.pdf>
11. Europska Komisija (2012.b) *Council recommendation on establishing a Youth Guarantee*. Posjećeno 25.6.2024. na mrežnoj stranici Europske Komisije: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0729:FIN:EN:PDF>
12. Europska Komisija (2012.a). *Towards a job-rich recovery*. Posjećeno 9.6.2024. na mrežnoj stranici Europske Komisije: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7690&langId=en>
13. Europska komisija (2017.). *Indicator framework for monitoring the youth guarantee*. Posjećeno 13.8.2024. na mrežnoj stranici Europske komisije: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=13402&langId=en>

14. Europska komisija (2024.). *Zapošljavanje, socijalna politika i uključenost: Potpora na razini EU-a provedbi Garancije za mlade*. Posjećeno 28.5.2024. na mrežnoj stranici Europske Komisije: [Potpora na razini EU-a provedbi Garancije za mlade – zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje – Europska komisija \(europa.eu\)](#)
15. Europska komisija (2024.a). *Zapošljavanje, socijalna politika i uključenost: Pojačana garancija za mlade*. Posjećeno 01.06.2024. na mrežnoj stranici Europske Komisije: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=hr>
16. Europska komisija (2024.e) *Zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluzija. Odbor za zapošljavanje*. Posjećeno 25.6.2024. na mrežnoj stranici Europske komisije: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=115>
17. Europska komisija (2024.f) *Zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluzija. Garancija za mlade po državama – Hrvatska (2020.)*. Posjećeno 24.6.2024. na mrežnoj stranici Europske komisije: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1161&langId=en&intPageId=3328>
18. Europska komisija (2024.i). *REACT-EU*. Posjećeno 13.8.2024. na mrežnoj stranici Europske komisije: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/react-eu_en
19. Europska komisija (2024.g) *Zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluzija. Garancija za mlade po državama – Švedska*. Posjećeno 24.6.2024. na mrežnoj stranici Europske Komisije: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1161&langId=en&intPageId=3354>
20. Europska komisija (2024.h) *Zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluzija. Garancija za mlade po državama – Slovenija*. Posjećeno 24.6.2024. na mrežnoj stranici Europske Komisije: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1161&langId=en&intPageId=3352>
21. Europska komisija (2024.c). *Zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluzija. Inicijativa za zapošljavanje mladih (YEI)*. Posjećeno 1.6.2024. na mrežnoj stranici Europske Komisije: [Inicijativa za zapošljavanje mladih \(YEI\). – zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje – Europska komisija \(europa.eu\)](#)
22. Europska komisija (2024.d). *Plan oporavka za Europu*. Posjećeno 10.6.2024 na mrežnoj stranici Europske komisije: [Plan oporavka za Europu – Europska komisija \(europa.eu\)](#)
23. Europska unija (2010.). *Youth on the move*. Posjećeno 3.6.2024. na mrežnoj stranici Europske unije: https://europa.eu/youthonthemove/docs/communication/youth-on-the-move_EN.pdf
24. *Privremeno zapošljavanje- statistika*. Posjećeno 3.9.2024. na mrežnoj stranici Eurostata: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_employment_-_statistics#Worker_profile_and_countries

25. Eurostat (2024.a) *Youth unemployment ratio 15-24*. Posjećeno 25.6.2024. na mrežnoj stranici Eurostata: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem140/default/table?lang=en>
26. Eurostat (2024.b) *Youth employment rate by sex, age and country of birth*. Posjećeno 25.6.2024. na mrežnoj stranici Eurostata: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/yth_empl_020_custom_12829702/default/table?lang=en
27. Federal Ministry od Labour and Social Affairs (2021.). *Youth Guarantee*. Posjećeno 7.6.2024. na mrežnoj stranici Federal Ministry of Labour and Social Affairs: [Youth Guarantee - BMAS](#)
28. Ferrera M., Corti F. i Keune M. (2023.). Social citizenship as a marble cake: the changing pattern of right production and the role of the EU. *Journal of European Social Policy*, 33(5)
29. Gacitúa, A. N., Norton, A., & Georgieva, S. V. (2009). Building equality and opportunity through social guarantees. *New approaches to public policy and the realization of rights, The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank*, 38.
30. Glatt i V.Wunnava (2016.) Glatt, J. i Wunnava, P. (2018): *Help Not Wanted: The Dismal Science of Youth Unemployment's Scarring Effect*. *iBusiness*, **10**, 51-84.
31. Hummeluhr, N. (1997). Youth guarantees in the Nordic countries. *Paris: OECD*. Accessed October, 24, 2016.
32. International Labour Organization (2024). *Advancing social justice, promoting decent work: Youth guarantees: a response to the youth employment crisis?*. Posjećeno 3.6.2024. na mrežnoj stranici International Labour Organization: <https://www.ilo.org/publications/youth-guarantees-response-youth-employment-crisis>
33. Jackson M.P. (1985). The Youth Guarantee in Scandinavia. *Policy & Politics*, 13(3), 255-268
34. Keune M., Ferrera M., Corti F. (2023.) *Introduction: Marshall in Brussels? A new perspective on social citizenship and the European Union*. *Journal of European Social Policy*, 33(5), 487-492
35. Majdak, M., Baturina, D. i Berc, G. (2021). *Ples na rubu: okolnosti i iskustva položaja mladih u NEET statusu na području Grada Zagreba*. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 21 (1), 89-128
36. Matković T., Jaklin K, Ostojić J., Brnardić S. (2022.). *RADITI NA ODREĐENO*. Raširenost, regulacija i iskustva rada putem ugovora na određeno vrijeme u Hrvatskoj. Zagreb: Savez samostalnih sindikata Hrvatske (SSSH) i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (IDIZ)

37. *Plan implementacije Garancije za mlade za razdoblje od 2019. do 2020. godine* (2019.). Zagreb: Republika Hrvatska, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava.
38. Regeringskansliet (2015.) *Youth employment policies in Sweden – the Swedish response to the Council recommendation on establishing a Youth Guarantee*. Posjećeno 25.6.2024. na mrežnoj stranici Government Offices of Sweden : <https://www.government.se/contentassets/92e8785ae4c6468fb60291118acffddd/youth-employment-policies-in-sweden--the-swedish-response-to-the-council-recommendation-on-establishing-a-youth-guarantee/>
39. Tomić, I. (2016). *What drives youth unemployment in Europe? Radni materijali EIZ (1)*, 5-40 . Posjećeno na mrežnoj stranici Ekonomskog fakulteta Zagreb: [https://www.eizg.hr/UserDocsImages/publikacije/serijske-publikacije/radni-materijali/What drives youth unemployment in Europe.pdf?vel=496725](https://www.eizg.hr/UserDocsImages/publikacije/serijske-publikacije/radni-materijali/What%20drives%20youth%20unemployment%20in%20Europe.pdf?vel=496725)
40. *Youth Guarantee Implementation plan 2016-2020* (2015.) Ministarstvo za delo, družinu, socialne zadeve in enake možnosti